ПОЛІТИКА AMNESTY INTERNATIONAL ЩОДО ОБОВ'ЯЗКІВ ДЕРЖАВ ЩОДО ДОТРИМАННЯ, ЗАХИСТУ І РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ СЕКС-ПРАЦІВНИКІВ

POL 30/4062/2016

26 травня 2016 р.

Короткий виклад політики Amnesty International 1

Суміжні позиції Amnesty International..... 3

Визначення..... 3

Перехресна дискримінація та структурна нерівність..... 5

Розробка законодавства та політики на урядовому рівні 8

Початок заняття секс-працею 8

Заняття секс-працею 9

Припинення заняття секс-працею..... 16

Торгівля людьми 17

КОРОТКИЙ ВИКЛАД ПОЛІТИКИ AMNESTY INTERNATIONAL

Ця політика була розроблена через численні порушення прав людини, з якими стикаються люди, зайняті в секс-роботі в усьому світі. Amnesty International використовує термін «секс-робота» лише стосовно угод, які укладаються за взаємною згодою між дорослими. Політика називає основні перешкоди для реалізації прав людини секс-працівників, а також перераховує зобов'язання держав щодо усунення цих перешкод.

Численні форми дискримінації та структурної нерівності, що взаємно перетинаються, впливають на життя багатьох секс-працівників, зокрема, на їх вирішення почати або продовжити займатися секс-роботою, а також на їх досвід під час секс-роботи. Серед секс- працівників непропорційно широко представлені групи, що стикаються з множинними формами дискримінації та структурної нерівності, що перетинаються, такі як жінки, а також інші люди, які піддаються дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, расової, кастової, етнічної приналежності, міграційного чи іншого статусу.

Поряд із маргіналізацією за ознакою гендеру та/або іншої ідентичності або статусу, секс- працівники часто зазнають засудження, осуду та звинувачень за зайняття секс-роботою, що порушує, на думку оточуючих, соціальні та сексуальні норми та/або гендерні стереотипи. Стигматизація та криміналізація секс-роботи, як правило, змушує секс-працівників вести свою діяльність на периферії суспільного життя, у підпільних та небезпечних умовах, з мінімальними можливостями забезпечити власну безпеку та отримати підтримку від держави. В результаті вони наражаються на підвищений ризик насильства і жорстокого поводження. Якщо вони стають жертвами злочинів, то, як правило, не звертаються до правоохоронних органів, а у випадках, якщо заява все ж таки подається, ймовірність розслідування та розкриття злочину вкрай мала, що забезпечує злочинцям безкарність.

У цій політиці викладаються зобов'язання держав поважати, захищати та гарантувати дотримання прав людини секс-працівників. Тут також перераховуються дії, які, на думку Amnesty International, можуть вжити держави для подолання перешкод до реалізації прав людини цією групою. Політика ґрунтується на принципах зниження шкоди, ґендерної рівності, визнання права особистого вибору та самостійності секс-працівників, а також на загальних

міжнародних засадах прав людини.

Зокрема, ця політика містить такі вимоги до держав:

- Боротися з основними гендерними та іншими стереотипами, дискримінацією та структурною нерівністю, що ведуть до маргіналізації та ізоляції людей, внаслідок чого непропорційно висока частка представників маргіналізованих груп змушена продавати сексуальні послуги, а також сприяють дискримінації секс-працівників;
- Виконувати свої зобов'язання щодо економічних, соціальних та культурних прав усіх людей, особливо гарантій загального доступу до освіти, працевлаштування та соціального захисту для того, щоб ніхто не був змушений продавати секс-послуги з метою виживання в умовах бідності чи дискримінації;
- Боротися з прямою та непрямою дискримінацією за ґендерною та іншими ознаками та забезпечувати рівну повагу, захист та реалізацію прав людини всіх громадян, у тому числі жінок і дівчаток, а також осіб, які піддаються ризику дискримінації та насильства за ознакою сексуальної орієнтації, ґендерної ідентичності,расової, кастової, етнічної приналежності, приналежності до корінних народів, міграційного статусу чи інших характеристик;
- Скасувати існуючі закони та не приймати нові, що передбачають криміналізацію чи пеналізацію надання сексуальних послуг за взаємною згодою між дорослими особами, прямо чи в правозастосовчій практиці;
- Утримуватись від практики дискримінаційного застосування інших законодавчих норм проти секс-працівниць, зокрема, статей про бродяжництво та «святошукання» у громадських місцях, а також вимог міграційного законодавства;
- Забезпечити значну та повноцінну участь секс-працівників у процесах розробки політик та законів, що мають безпосереднє відношення до їхнього життя та безпеки;
- Перейти від універсальних законодавчих норм, що криміналізують усі елементи діяльності секс-працівників, до норм та політиків, що забезпечують охорону здоров'я та безпеку секс-працівників та боротьбу з усіма випадками експлуатації та торгівлі людьми (у тому числі дітьми);
- Забезпечити функціонування ефективних структур та служби допомоги особам, які бажають припинити заняття секс-роботою, якщо і коли вони цього забажають;
- Забезпечити секс-працівникам рівний доступ до правосуддя, охорони здоров'я та інших соціальних послуг, а також рівний правовий захист.

Державам слід виконувати перелічені вище позитивні зобов'язання на трьох рівнях впливу:

1. Застосування кримінального законодавства для боротьби з торгівлею людьми, жорстоким поводженням та насильством у сфері секс-послуг, а також для запобігання залученню до неї дітей;

2. Забезпечення секс-працівникам доступу до правового захисту щодо охорони здоров'я, можливостей працевлаштування та свободи від дискримінації та ефективності цього захисту для профілактики насильства та експлуатації;

3. Вжиття конкретних законодавчих та політичних заходів у сфері економіки, культури та соціального захисту для боротьби з перехресною дискримінацією, негативними гендерними стереотипами та порушенням економічних, соціальних та культурних прав, які можуть змусити людину зайнятися секс-роботою, стигматизувати секс-працівниць/ків та утруднити або унеможливити припинення заняття секс-роботою для тих, хто цього бажає.

Amnesty International закликає до декриміналізації всіх видів та елементів секс-роботи, що виконується дорослими людьми за власною згодою, оскільки в іншому випадку створюються перешкоди для реалізації прав людини секс-працівників. Amnesty International вважає, що для захисту прав людини секс-працівників необхідно скасувати не тільки закони, що криміналізують продаж сексуальних послуг, але й закони, за якими купівля секс-послуг у дорослих за взаємною згодою або організація секс-роботи (наприклад, оренда приміщень для надання сексуальних послуг) також кваліфікуються як кримінальні злочини. Такі закони змушують секс-працівників вести свою діяльність у підпільних умовах, що загрожує їхній безпеці, обмежує доступ до засобів забезпечення власної безпеки, а також позбавляє секс-працівників права на підтримку та захист з боку державних органів. Таким чином, такі законодавчі норми обмежують низку прав секс-працівників, у тому числі право на особисту безпеку, безпеку місця проживання та охорону здоров'я.

Справжня політика не заявляє про те, що право на купівлю секс-послуг або право на отримання

економічної вигоди від продажу секс-послуг іншою особою ставляться до прав людини. У той же час, вона містить заклик забезпечити секс-працівникам захист від тих, хто прагне їх експлуатувати та наражати насильство, а також визнання того факту, що кримінальне переслідування продажу сексуальних послуг дорослими за взаємною згодою перешкоджає здійсненню прав людини для секс- працівників.

Позиція Amnesty International не передбачає конкретних пропозицій щодо форм регулювання секс-роботи, а також щодо необхідності розроблення нормативних актів, які безпосередньо регламентують секс-роботу, які б відрізнялися від законів з більш широкою сферою застосування, наприклад, що регулюють підприємницьку або трудову діяльність в цілому.

СМЕЖНІ ПОЗИЦІЇ AMNESTY INTERNATIONAL

Примусова праця та торгівля людьми (у межах однієї держави або на міжнародному рівні, у тому числі у сфері сексуальних послуг) є серйозним порушенням прав людини і мають бути кримінальним переслідуванням. Відповідно до міжнародного права, держави мають низку зобов'язань щодо профілактики, боротьби та покарання діяльності, пов'язаної з торгівлею людьми, особливо жінками та дітьми, а також щодо захисту прав жертв торгівлі людьми.

Діти[1], залучені до сфери сексуальних послуг, є жертвами сексуальної експлуатації, визнаною Міжнародною організацією праці однією з найважчих форм дитячої праці[2] та кричущим порушенням прав людини. Вони мають право на правовий захист та відшкодування збитків, у тому числі на отримання всієї необхідної підтримки. Держави також мають зобов'язання щодо усунення причинних факторів підвищення ризику сексуальної експлуатації дітей (включаючи, але не обмежуючись такими факторами як брак соціальної підтримки, дискримінація, бездомність, злидні, що завдають шкоди гендерним стереотипам та структурній нерівності).[3] Норми міжнародного права також накладають на держави зобов'язання забезпечити кримінальне переслідування осіб, які пропонують, доставляють або приймають дітей з метою сексуальної експлуатації, та вживати всіх можливих заходів щодо запобігання сексуальній експлуатації дітей.[4] Додатковими зобов'язаннями щодо захисту прав дітей є відмова від кримінального переслідування або інших заходів покарання дітей, задіяних у сфері секс-послуг, а також обов'язок надавати цим дітям підтримку як жертвам злочину.[5] Відповідно, правоохоронні органи, які ведуть кримінальні розслідування, не повинні виступати в ролі первинного контакту для дітей, задіяних у сфері секс-послуг.

Люди, зайняті в секс-роботі, мають всі права людини, які повинні дотримуватися на основі рівності та недискримінації. Таким чином, цю політику слід розглядати в сукупності як з наявними документами та політиками Amnesty International у цій галузі, так і з тими, що будуть ухвалені в майбутньому. Усі позиції Amnesty International з таких питань, як ґендерна рівність, ґендерне та сексуальне насильство, дискримінація, права лесбійок, геїв, бісексуалів, трансгендерів та/або інтерсекс-людей (ЛГБТІ), торгівля людьми, сексуальні та репродуктивні права, доступ до правосуддя, права найманих працівників, право на належне житло однаково ставляться до секс-працівників, як і до всіх людей, чиї права людини порушуються.

---

1 Дитина - будь-яка особа, яка не досягла 18 років, незалежно від віку повноліття в цій країні. Конвенція МОП № 182 (Про заборону та негайні заходи щодо викорінення найгірших форм дитячої праці), 1999, ст. 3(b) та 6(1).

2 Конвенція про права дитини, ст. 19; Комітет із прав дитини, зауваження загального порядку 10 (Права дитини у ювенальній юстиції), док. ООН CRC/C/GC/10, 2007, п. 7, 16.

3 Конвенція про права дитини, 1989; Факультативний протокол до Конвенції про права дитини, що стосується торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії, 2000.

4 Міжнародні стандарти наказують, що у всіх рішеннях, що приймаються у процесах, що стосуються до сфери ювенальної юстиції, пріоритет повинен віддаватися інтересам дитини, та потреби розвитку дитини становлять підставу для пом'якшення ступеня вини неповнолітніх правопорушників. Захист інтересів дітей вимагає, щоб нормальні цілі кримінального правосуддя, тобто. репресії / відплата, були замінені на реабілітацію та відновне правосуддя. Див. Комітет з прав дитини, зауваження загального порядку 10 (Права дитини в ювенальній юстиції), 2007, п. 10. Крім того, міжнародні стандарти вказують, що дітей не можна піддавати покаранню за дії, які не були б злочинами, якби їх вчинили дорослі. наприклад, Керівні принципи ООН для запобігання злочинності серед неповнолітніх (Ер-Ріядські керівні принципи), док. ООН A/RES/45/112, 1990, ст. 56.

ВИЗНАЧЕННЯ

Секс-робота:для цілей даної політики термін «секс-робота» використовується для позначення надання сексуальних послуг (включаючи статеві акти)[6]між дорослими особами за взаємною згодою та домовленістю про умови угоди. Секс-робота може відрізнятися за ступенем «формальності» чи організованістю.[7]

Термін «секс-робота» використовується для опису ситуацій, в яких дорослі люди надають іншим дорослим людям секс-послуги за плату за згодою. У разі відсутності такої згоди через погрози, обман, шахрайство, зловживання владою або використання дитини, ці дії є порушенням прав людини і повинні кваліфікуватися як кримінальний злочин (див. далі визначення терміна «**Згода"**).

Секс-працівник:для цілей цієї політики, «секс-працівник» означає дорослу людину (18 років або старше) будь-якого гендера, який отримує гроші або товари в обмін на сексуальні послуги за власною згодою, на постійній чи непостійній основі.

Amnesty International визнає, що значення термінів, що застосовуються до понять секс-роботи та секс-працівниць/ків можуть різнитися залежно від контексту та особистих переваг, і що не всі особи, які займаються наданням сексуальних послуг, вважають себе секс-працівницями. Скрізь, де це можливо, Amnesty International застосовує термінологію, якою користуються самі власники чи суб'єкти прав людини.
У той же час у більшості випадків Amnesty International оперує термінами «секс-робота» та «секс-працівник». Як зазначено вище, ці терміни не застосовуються до дітей.

Криміналізація:для цілей цієї політики, термін «криміналізація» означає заборону та застосування покарань за секс-роботу, що виконується дорослими за взаємною згодою. Як правило, криміналізація секс-роботи дорослих за взаємною згодою може мати три форми, що зустрічаються у різних комбінаціях у різних країнах. Ці форми коротко описуються нижче:

- Закони, які кваліфікують продаж сексуальних послуг між дорослими за взаємною згодою як кримінальний злочин, як, наприклад, закони про домагання до потенційних клієнтів, та які передбачають кримінальну відповідальність самих секс-працівників;
- Закони, що кваліфікують організацію секс-роботи дорослих за взаємною згодою як кримінальний злочин, включаючи, але не обмежуючись законами, спрямованими проти утримання борделів, організації проституції, здачі в оренду приміщень для проституції, життя на доходи від секс-роботи, та сприяння зайняттю секс-роботою шляхом надання інформації та іншої допомоги. Такі закони передбачають притягнення до кримінальної відповідальності самих секс-працівників за організацію власної секс- роботи, а також осіб, які надають їм допомогу;
- Закони, що кваліфікують як кримінальний злочин купівлю сексуальних послуг у дорослих за взаємною згодою, причому кримінальну відповідальність несуть клієнти, які купують секс-послуги.

Для цілей цієї політики термін «криміналізація» також застосовується до законів, які не належать безпосередньо до секс-роботи, наприклад, законів про бродяжництво і т.зв. «святошуканні» у громадських місцях, якщо вони дискримінаційним чином застосовуються щодо секс-працівників та/ або надають невідповідний вплив на секс-працівників, де-факто будучи забороною. Імміграційне законодавство також може дискримінаційним чином застосовуватись проти секс-працівників, де- факто будучи забороною на секс-роботу мігрантів. Криміналізація недокументованого (іноді званого «незаконним») в'їзду чи проживання може посилити (або навіть довести до вищої точки) покарання
за секс-роботу, яку виконують мігранти, оскільки зайнятість у секс-роботі може зробити їх більш помітними та доступними для переслідування з боку влади .

Пеналізація:для цілей цієї політики термін «пеналізація» використовується для позначення законів, адміністративних і проведеної політики, які мають ті ж мети, як і кримінальне законодавство, у плані покарання, контролю та підриву автономії людей, які продають сексуальні послуги.[8]Такі заходи включають, але не обмежуються такими: штрафи, затримання

---

6 Ця політика не стосується еротичних танців або виробництва сексуальних матеріалів, включаючи порнографію.

7 також визначення, що використовується Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Див. ВООЗ, Програма ВІЛ/СНІД, «Попередження та лікування ВІЛ та інших інфекцій, що передаються статевим шляхом, у секс-працівників у країнах з низьким та середнім рівнем доходу: Рекомендації для підходів до громадського здоров'я», Всесвітня організація охорони здоров'я, 2012, с. 12.

8 Див. Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Заключні зауваження: Російська Федерація, док. ООН CEDAW/C/RUS/CO/8, 2015, пункти 25-26 (заклик уряду анулювати статтю 6.11 Кодексу про адміністративні правопорушення та створити механізм нагляду, що дозволяє відстежувати випадки насильства стосовно жінок, які займаються проституцією, у тому числі з

цілях «виправлення», депортацію, обмеження чи позбавлення батьківських прав, позбавлення права опіки над дітьми, втрату права на соціальний захист та порушення права на приватне життя та автономію.

Торгівля людьми:для цілей цієї політики,Amnesty International використовує визначення торгівлі людьми («трафіку»), викладене у Протоколі про запобігання та припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, та покарання за неї (2000 р.). Відповідно до Протоколу ООН про торгівлю людьми, визначення торгівлі людьми включає три складові:

1. «**Дія**», тобто. вербування, перевезення, передача, приховування чи отримання людей;
2. «**Засоби**», шляхом яких здійснюється вищезгадана дія (загроза силою або її застосування, інші форми примусу, викрадення, шахрайство, обман, зловживання владою або безпорадним становищем іншої людини, або підкуп, у вигляді платежів чи вигод, для отримання згоди особи, яка має контроль над іншим людиною;
3. «**Ціль**» (Дій та застосування засобів), особливо, експлуатація.[9]

Відповідно до положень Протоколу ООН про торгівлю людьми, для визначення діяльності як торгівлі людьми (трафіку) потрібна наявність усіх трьох складових.[10]Єдиним винятком є випадки, де жертвою є дитина; у разі діяння, кваліфіковане як торгівля людьми, вважається досконалим навіть відсутність умов, перелічених у розділі «Кошти». Торгівля людьми, включаючи сферу сексуальної експлуатації, не має стосунку і не є добровільною секс-роботою (докладніше див.**Торгівля людьми**»).

Згода:незважаючи на відсутність чіткого визначення згоди в міжнародному праві, Цілей цієї політики Amnesty International використовує цей термін для позначення добровільної угоди, яка перебуває в силі, на участь у сексуальних діях певного роду. Згода на секс або продаж сексу не передбачає згоди на насильство, згода також може бути відкликана у будь-який час. Аналіз згоди можливий лише у певному контексті, і має ґрунтуватися на розгляді життєвих поглядів, досвіду та способу тлумачення досвіду секс-працівника (докладніше див. у розділі «Злагода»).

Перехресна дискримінація та структурна нерівність

Права секс-працівників порушуються не тільки через криміналізацію секс-роботи, а й під впливом стигматизації, гендерно обумовленого насильства та дискримінації. Більш того, множинні форми дискримінації та структурної нерівності, що перетинаються, впливають на життя секс-працівників і на їх вирішення почати або продовжити заняття секс-роботою, а також на сприйняття пов'язаного з цією роботою досвіду. Різні форми прямої та непрямої дискримінації секс-працівників та/або дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації, гендерної, расової, кастової, етнічної приналежності, приналежності до корінних народів, міграційного статусу чи інших характеристик перетинаються, позбавляючи ці групи ресурсів, можливостей, безпеки та повноважень необхідні повної реалізації правами людини. Групи, найбільш схильні до дискримінації та нерівності,[11]

У більшості суспільств жінки схильні до всепроникної гендерної дискримінації та структурної нерівності. Непропорційно велика частка жінок живуть у злиднях і становлять більшість секс-працівників у світовому масштабі.[12]Гендерна нерівність просочує суспільну

сторони працівників поліції).

[9] Протокол ООН про торгівлю людьми, 2000, стаття 3(a).

[10] УНП ООН, Дослідницька доповідь: концепція "експлуатації" в Протоколі про попередження та припинення торгівлі людьми, 2015, с. 5.

[11] Докладніше див. у розділі «Демографія секс-роботи» у пояснювальних примітках, що додаються до даної політиці.

[12] J. Vandepitte, R. Lyerla, G. Dallabetta, F. Crabbe, M. Alary, A. Buve, «Вигадки з числа жінок sex workers in different regions of the world»,Journal of Sexually Transmitted Infections,82, 2006; Відомство з контролю ВІЛ та ІПСШ, Національний центр з контролю СНІД та ІПСШ,,Управління ООН з наркотиків та злочинності,2011; B. Vuylsteke, H. Vandenhoudt, L. Langat, G. Semde, J. Menten, F. Odongo, A. Anapapa, L. Sika, A. Buve, M. Laga, «Capture-recapture for estimating the size of the female sex worker population в трьох містах в Cote d'Ivoire і в Kisumu, Western Kenya», Journal of Tropical Medicine and International Health, 2010; REDLACTRANS, Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД, What's Preventing Prevention, "Ніч є інша країна: Impunity and violence at transgender women human rights defenders in Latin America", 2012, с. 9, доступно за адресою:redlactrans.org.ar/site/wpcontent/uploads/2013/05/Violencia-e-impunidad-English.pdf ; Best Practices Policy Project, Національний центр для Transgender Equality, The Red Umbrella Project, "Meaningful work: Transgender experiences in the sex trade", 2015, доступно за адресою www.transequality.org/sites/default/files/Meaningful%20Work-Full%20Report_FINAL_3.pdf ; S. Baral, C. Beyrer, T. Poteat, «Human rights, the law, and HIV among transgender people», робочий документ, підготовлений для третіх зборів технічної ради Глобальної комісії з ВІЛ та законодавству, 2011; T. Poteat, AL Wirtz, A. Radix, A Borquez, A. Silva-Santisteban, «HIV risk and preventive interventions in transgender women sex workers», Lancet, 2014,

пристрій та впливає на розподіл влади та доступ до ресурсів на всіх рівнях. Жінки, які мають множинні форми дискримінації, що перетинаються, за ознакою сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, расової, кастової, етнічної приналежності, приналежності до корінних народів, міграційного або іншого статусу, часто непропорційно широко представлені серед секс- працівників. Всі ці види нерівності вибудовують безліч бар'єрів на шляху реалізації прав людини.

Секс-працівники лесбіянки, геї, бісексуали, трансгендери та/або інтерсекс-люди (ЛГБТІ), а також люди, які не відповідають загальноприйнятим гендерним чи сексуальним нормам, зазнають перехресної дискримінації та маргіналізації. Наприклад, незважаючи на те, що цисгендерні[13]жінки становлять більшість секс-працівників у світі, у перерахунку на душу населення частка представників трансгендерної[14]Група населення серед секс-працівників непропорційно велика в порівнянні з групою цисгендерних жінок, які займаються тією ж діяльністю.[15]Це відбиває маргіналізований суспільний статус трансгендерних людей. Глибоко вкорінені забобони щодо представників ЛГБТІ обмежують їх доступ до освіти, тим самим впливаючи на їхню можливість заробляти кошти на існування та оренду або купівлю житла.[16]Стигматизація також обмежує можливості цієї групи людей отримати юридичну та соціальну допомогу.[17]
Дискримінація щодо секс-працівників з числа ЛГБТІ також може поєднуватися з дискримінацією за ознакою расової, кастової, етнічної приналежності, приналежності до корінних народів, міграційного чи іншого статусу.

Цигендерні чоловіки[18]також становлять значну частку секс-працівників у багатьох державах[19]і піддаються множинним та перехресним формам дискримінації.

На додаток до цього, секс-працівники, які порушують соціальні норми гендерної ідентичності, гендерного самовираження та сексуальної орієнтації, піддаються переслідуванню на підставі законів, що криміналізують інтимні відносини між особами однієї статі,[20]а також за законами про святкування в громадських місцях, про порушення громадського порядку, про порушення суспільної пристойності та кросдресингу (перевдягання в одяг, традиційно розпоряджений іншому гендеру).[21]

стор 274-286; Всесвітня організація охорони здоров'я, «Transgender people and HIV: Policy brief», 2015, с. 8, доступна за адресою:apps.who.int/iris/bitstream/10665/179517/1/WHO_HIV_2015.17_eng.pdf .

13 Цисгендерні люди - це люди, гендерний вираз та/або гендерна ідентичність яких збігається з загальноприйнятими очікуваннями відповідно до статі, приписаної нею при народженні. У широкому значенні поняття «цисгендерні» протиставляється поняття «трансгендерні».

14 Термін «трансгендерні» в даному документі використовується для позначення осіб, гендерний вираз та/або гендерна ідентичність яких відрізняється від загальноприйнятих очікувань відповідно до статі, приписаної нею при народженні. [...] Не всі трансгендерні люди ідентифікують себе як чоловіки чи жінки; поняття «трансгендер» може включати представників третьої статі, а також осіб, які ідентифікують себе більш ніж з одним ґендером, або з жодним із ґендерів. Див. Заява про Amnesty International про права трансгендерних людей, POL 39/002/2013. Поняття «трансгендерні» використовується як парасольковий термін. Однак люди, які мають різні гендерні та сексуальні ідентичності, необов'язково включаються до поняття «трансгендер» і часто не вважають себе такими. Тим не менш, вони також можуть піддаватися дискримінації на підставі своєї гендерної ідентичності та гендерного самовираження, якщо на думку оточуючих,

15 Одне дослідження показало, що до 43% трансгендерних людей мають досвід секс-роботи. Див VL Hounsfield, et al., 'Transgender люди, що беруть участь у Сиднеї sexual ealth services over a 16 year period',Sex Health, 4, 2007; За даними іншого національного дослідження, проведеного у США, частка трансгендерних секс-працівників у 10 разів перевищує частку секс-працівників від загальної кількості цисгендерних жінок.

16 Див. S. Chatterjee, 'Проблеми, пов'язані з LGBT люди в основному соціальному соціумі: деякі відгуки', International Journal of Interdisciplinary and Multidisciplinary Studies, 2014; Amnesty International, «Для того, хто: Хомофобія, трансфобія та шати crimes в Європі» (EUR 01/014/2013).

17 Рада з прав людини ООН, «Дискримінація та насильство щодо осіб за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності: доповідь Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини», 2015, UN Doc. A/HRC/29/23; Human Rights Watch, "Sex workers at risk: Condoms є evidence of prostitution in four US cities", 2012.

18 Чоловіки, які займаються секс-роботою, можуть продавати сексуальні послуги особам будь-якого гендера та можуть ідентифікувати себе гетеросексуали, бісексуали чи геї.

19 See S., B. Adebajo, G., I. Eluwa, J., U. Tocco, B., A. Ahonsi, L., Y. Abiodun, A., O. Anene, D., O. Akpona, A., S. Karlyn, S. Kellerman, «Примітка номера домашніх sex workers with capture-recapture technique in Nigeria», African Journal of Reproductive Health, 2013; Відомство з контролю ВІЛ та ІПСШ, Національний центр з контролю СНІД та ІПСШ: «Mapping and size estimation of most at risk populations in Nepal, Vol 1: Male Sex Workers, Transgenders and their Clients», 2011, доступно за адресою: www.unodc.org/documents/southasia//reports/MTC_final_report.pdf .

20 «State спонсорований homophobia, A World Survey of Laws: Criminalization, protection and recognition of same-sex love», травень 2015, 10 видання, ILGA, доступне за адресою: http://old.ilga.org/Statehomophobia/ILGA_State_Sponsored_Homophobia_2015.pdf

21 «Undeserved, Overpoliced, Invisibilised: LGBT sex workers do matter. Intersection briefing paper #1», жовтень 2015, ICRSE, доступно за адресою:http://www.sexworkeurope.org/sites/default/files/resource-

Люди, які зазнають дискримінації за ознакою расової, етнічної, кастової приналежності, [22]приналежності до корінних народів або міграційного статусу,[23]часто надмірно непропорційно представлені серед секс-працівників.[24]Це свідчить про структурну нерівність, засновану на соціальних, політичних та історичних чинниках та шкідливих стереотипах, пов'язаних із цими соціальними групами. Ці відносини міцно вплетені у тканину нашого суспільства та, у разі корінних народів, є спадщиною колоніального минулого. У наші дні негативна динаміка розвитку посилюється злиднями та іншими формами соціального відчуження. Крім того, вони можуть призводити до підвищеного ризику порушення прав людини у секс-роботі, у тому числі до значного рівня криміналізації.[25]та почастішання випадків зловживання владою або дискримінації з боку представників влади, включаючи співробітників поліції та суддів різних інстанцій.

Крім маргіналізації секс-працівників на підставі їх гендерної приналежності та/або інших характеристик, вони також часто стикаються з осудом, засудженням та звинуваченнями за зайняття секс-роботою, що порушує, на думку оточуючих, соціальні та сексуальні норми та/або гендерні стереотипи. Секс-працівники можуть бути позбавлені можливості реалізувати свободу волі та свої громадянські свободи, а у випадках, коли вони відмовляються припинити секс-роботу або брати участь у програмах реабілітації та програмах виходу, їх засуджують та соромлять. Стигматизація та криміналізація секс-роботи змушує секс-працівників вести свою діяльність у підпільних умовах, що загрожує їхній безпеці, обмежує доступ до засобів її забезпечення, а також позбавляє секс-працівників права на підтримку та захист з боку державних органів. В результаті вони наражаються на підвищений ризик насильства і жорстокого поводження. Якщо вони стають жертвами злочинів, то, як правило, не звертаються до правоохоронних органів, а у випадках, якщо заява все ж таки подається, ймовірність розслідування та розкриття злочину вкрай мала, що забезпечує злочинцям безкарність.

Відповідно до міжнародного права в галузі прав людини, держави зобов'язані боротися з гендерною та іншими формами прямої та непрямої дискримінації, а також забезпечувати однакову повагу, захист та реалізацію прав людини для всіх осіб, у тому числі жінок і дівчаток, а також осіб, які піддаються більш високому ризик дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, расової, кастової, етнічної приналежності, приналежності до корінних народів, міграційного статусу або інших характеристик.[26]

Держави зобов'язані боротися з дискримінацією і забезпечувати реальну рівноправність. До цих зобов'язань входять заходи щодо зміни домінуючих поглядів на культуру та суспільство, на яких ґрунтується дискримінація. Сюди ж відносяться заходи щодо викорінення згубних гендерних стереотипів та інших забобонів, що ґрунтуються на ідеї переваги чоловіків над жінками, на стереотипних ролях чоловіків та жінок, а також стереотипів, що підтримують структурну нерівність, таким чином обмежують або виключають можливості реалізації прав людини та фундаментальних свобод. всіх інших груп та категорій, що піддаються дискримінації.[27]До невідкладних заходів можуть входити зміни дискримінаційних

---

pdfs/icrse_briefing_paper_october2015.pdf .

[22] Див. R. Sahni, & KV Shankar, "The First Pan-India Survey of Sex Workers: A summary of preliminary findings", Center for Advocacy on Stigma and Marginalisation, 2011.

[23] Див. TAMPEP, "Sex Work Migration and Health", 2009. Доступно за адресою: tampep.eu/documents/Sexworkmigrationhealth_final.pdf

[24] C. Overs, "Sex Workers, Empowerment and Poverty Alleviation in Ethiopia", Institute of Development Studies, 2014 року.

[25] Дослідження, проведене в Брукліні, Нью-Йорк, США, виявило, що серед людей, які постали перед Судом у справах про торгівлю людьми (Human Trafficking Intervention Court) та обвинуваченням у порушеннях, пов'язаних з проституцією, непорівнянно велика кількість людей: див. Intervention Courts on adults charged with prostitution-related offences», 2014.

[26] Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальних та культурних прав, Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Конвенція про права інвалідів та Міжнародна конвенція про захист прав усіх трудових мігрантів та членів їх сімей у сукупності забороняють дискри на будь-яких підставах, у тому числі за ознакою віку, расової, кастової, етнічної приналежності, обмежених можливостей, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, сімейного стану чи міграційного статусу. Зокрема, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок зобов'язує держави боротися саме з дискримінацією щодо жінок та забезпечити значну гендерну рівність у всіх сферах.

[27] Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Конвенція про права інвалідів містять прямі вимоги державам ліквідувати згубні стереотипи та перешкоджати їхньому формуванню. наприклад, статтю 5 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Крім того, багато міжнародних договірних органів з прав людини тлумачать право на рівність і свободу від дискримінації як зобов'язання щодо боротьби зі стереотипами та стереотипуванням, у тому числі з гендерними стереотипами, щодо інших прав людини і громадянських свобод, наприклад,

законодавчих норм, політик та практик, тимчасові екстрені заходи; зміцнення повноважень та можливості державних установ та органів щодо забезпечення рівноправності та боротьби з дискримінацією; а також просвітницькі та освітні програми та ініціативи з проблеми прав людини, особливо для груп населення, що зазнають дискримінації та маргіналізації (відчуження та ізоляції). Ці заходи висловлюють прагнення боротися зі стигматизацією та дискримінацією секс-працівників. Загалом держави також зобов'язуються викорінювати стереотипи, що ведуть до об'єктивації жінок, застосовуючи для цього способи та засоби, що не порушують права людини. Так, замість криміналізації секс-роботи слід проводити послідовну політику боротьби зі стереотипами, включаючи такі заходи, як освітні та просвітницькі програми.

Amnesty International вважає, що політика, що проводиться з метою підтримки та покращення якості життя маргіналізованих груп, має ґрунтуватися на підтримці цих людей, а також не становити загрози їхній безпеці та не проводити подальшої криміналізації їхньої роботи та способу життя. Amnesty International визнає та поважає право секс-працівників на свободу волевиявлення та дій, включаючи вільне ухвалення рішення розпочати, продовжити чи припинити зайняття секс-роботою. Голоси секс-працівників усього світу заглушуються або ігноруються через їхню приналежність до маргіналізованої групи, незважаючи на те, що самі секс-працівники є найкращими експертами з розробки оптимальних механізмів підвищення своєї безпеки та рівня благополуччя.

РОЗРОБКА ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПОЛІТИКИ НА УРЯДНОМУ РІВНІ

Необхідно поважати право всіх секс-працівників на свободу від дискримінації та на участь у прийнятті рішень, що впливають на їхнє життя.[28] Уряди повинні забезпечити реальну участь секс-працівників, особливо зайнятих у секс-роботі в даний час, у процесах прийняття законів та розробки політик, що стосуються секс-роботи, у тому числі прийняття рішень про початок, продовження або припинення секс-роботи. Необхідно задіяти в таких консультаціях секс- працівників, які представляють маргіналізовані групи, а також тих, хто піддається дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, расової, кастової, етнічної приналежності та приналежності до корінних народів. З метою ефективності такої співпраці слід забезпечити секс-працівникам можливість анонімної участі та захист від криміналізації,
репресій та заподіяння шкоди.

Положення корінного населення і множинні форми дискримінації, яким піддається ця група, є причиною того, що рішення урядів, у тому числі які поширюються на все населення, часто призводять до специфічних конкретних наслідків, що непропорційно великою чи малою мірою торкаються представників корінних народів. Ці наслідки можуть бути неправильно витлумачені або навіть непередбачувані для влади. p align="justify"> Міжнародне право визнає за корінними народами особливі права на участь у процесах прийняття рішень. Залежно від ряду факторів, включаючи ступінь ймовірності шкоди, сюди входить і право на вільну, попередню та обізнану згоду.[29]

Рішення на всіх урядових рівнях, у тому числі на державному, регіональному,

---

свободи від довільного втручання у приватне життя та права на найвищий досяжний рівень здоров'я. Таке тлумачення норм договірними органами ґрунтується на розумінні права на рівність та свободу від дискримінації як невід'ємної частини основних прав та свобод, гарантованих міжнародними угодами, виконання яких має контролюватись. Див. доповідь на замовлення Управління верховного комісара з прав людини, “Gender Stereotyping as a Human Rights Violation”, Управління верховного комісара ООН з прав людини, 2013.

28 Наприклад, Комітет з економічних, соціальних та культурних прав (КЕСКП) заявив, що «право окремих осіб та груп брати участь у процесі прийняття рішень, які можуть позначитися на їхньому розвитку, має стати невід'ємною частиною будь-якої політики, програми чи стратегії виконання державою своїх зобов'язань за статтею 12», Зауваження загального порядку № 14: право на найвищий досяжний рівень здоров'я, пункт 54.

29 "Невідповідні наслідки" пов'язані з фактичним становищем корінних народів. Відповідним правовим стандартом є принцип «диференційованих наслідків». У 2009 р. спеціальний доповідач ООН з прав корінних народів Джеймс Анайя заявив, що держави зобов'язані консультуватися з корінними народами безпосередньо «коли державне рішення може вплинути на корінні народи, який не відчувається іншим суспільством. Наслідки такого роду виникають, коли рішення, що поширюються на населення загалом, мають особливе значення для інтересів та становища корінних народів, що спостерігається у зв'язку з ухваленням низки законів». Доповідь спеціального доповідача ООН з прав корінних народів, Док. ООН A/HRC/12/34, 15 липня 2009, пункт 43. Подальший аналіз див. у розділі «Коринні народи та процес прийняття рішень» у пояснювальних примітках,

муніципальному рівні та рівні місцевих спільнот повинні забезпечувати захист прав секс-працівників, у тому числі права на свободу від криміналізації або пеналізації секс-роботи.

ПОЧАТОК ЗАНЯТТЯ СЕКС-РОБОТОЮ

Секс-працівники є різнорідною групою. Люди різного походження та соціальної приналежності займаються секс-роботою з різних причин та мають різний життєвий досвід.[30]
Деякі секс-працівники приходять у секс-роботу за власним вибором: для багатьох цей вид діяльності виявляється привабливим завдяки гнучкішому графіку роботи та навантаження, ніж інші доступні їм варіанти. У багатьох випадках рішення про зайняття секс-роботою свідчить про обмежені можливості заробити кошти для існування. Так, недокументовані мігранти, які не мають дозволу на роботу, мають доступ лише до неформального ринку праці, до якого належить і секс-робота. Інші звертаються до секс-роботи для того, щоб забезпечити найнагальніші та найнагальніші потреби в умовах бідності.[31]

Норми міжнародного права зобов'язують держави забезпечувати достатній рівень соціального захисту та вести боротьбу з перехресною дискримінацією та структурною нерівністю, щоб доходи від секс-роботи не були єдиним джерелом засобів для існування. Право всіх та кожного на соціальний захист визнається у міжнародному праві як зазначено у ст. 9 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (МПЕСК).

Якщо реакція держави на секс-роботу зводиться головним чином до застосування кримінального законодавства з метою профілактики та покарання за секс-роботу, результатом подібних заходів буде порушення прав секс-працівників, оскільки дана опція не передбачає надання підтримки, доступу до альтернативних можливостей та створення можливості вибору для тих, хто нині зайнятий у секс-роботі, але хотів би перестати нею займатися. Крім цього, такі заходи негативно впливають на становище сімей і особливо дітей, оскільки обов'язки щодо догляду за дітьми, літніми людьми та особами з обмеженими можливостями в переважній більшості випадків покладені саме на жінок.[32]

Обов'язки держав щодо осіб, які починають займатися секс-роботою:

- Забезпечити пріоритет захисту прав секс-працівників при розробці програм та політик, пов'язаних із секс-роботою;
- Створювати та втілювати в життя ефективні програми та закони, проводити політику на основі норм міжнародного права для забезпечення права на досить високий рівень життя та соціальний захист, щоб секс-робота не виявлялася єдиним джерелом засобів для існування;
- Гарантувати та здійснювати правовий захист громадян, щоб ніхто не був задіяний у секс-роботі з примусу, водночас не прирівнюючи секс-роботу (включаючи секс-роботу, яку виконують мігранти) до торгівлі людьми та не обмежуючи права секс-працівників;
- Забезпечити достатні можливості здобути освіту та підтримку для вільного вибору роду занять, а також права на вільне волевиявлення та самостійне прийняття рішень;
- Вживати всіх необхідних заходів для викорінення дискримінації, включаючи дискримінацію на ринку праці щодо маргіналізованих груп та категорій осіб, найбільш представлених у секс- роботі;
- Вживати всіх необхідних заходів для зміни соціальних та культурних практик та стереотипів, у тому числі гендерних стереотипів, що формують основу соціальної нерівності та дискримінації.

ЗАНЯТТЯ СЕКС-РОБОТОЮ

Права секс-працівників у всьому світі постійно грубо порушуються державними та недержавними акторами, включаючи співробітників правоохоронних органів, клієнтів, третіх

---

[30] R. Weitzer, The Mythology of Prostitution: Advocacy Research and Public Policy, Sexuality Research and Social Policy, 7, 2010, стор.15-29; R. Weitzer, "Sociology of Sex Work", Annual Review of Sociology, 35, 2009, с. 213-234. [31] Слід уникати прирівнювання осіб, які незаконно мігрують у пошуках кращих умов життя. кого перевозять до інших країн для примусової праці з допомогою сили, обману чи інші методами (тобто. торгівля людьми). наприклад, LM Agustin, "Sex at the margins: Migration, labour markets and the rescue industry", 2008.

[32] Детальніше див. у розділах «Початок заняття секс-роботою» та «Економічні, соціальні та культурні права» в пояснювальних примітках, що додаються до цієї політики.

осіб, задіяних у секс-роботі, а також іншими приватними особами та групами, квартирними господарями, медичними працівниками. Політика криміналізації та пеналізації секс-роботи обмежує права секс-працівників на свободу волевиявлення та свободу самостійного прийняття рішень, посилює стигматизацію, дискримінацію та соціальну нерівність, забезпечуючи тим самим безкарність тих, хто порушує права людини секс-працівників.

СТИГМАТИЗАЦІЯ, СТЕРЕОТИПИ ТА ДИСКРИМІНАЦІЯ

Секс-робота пов'язана зі значною стигматизацією, і секс-працівники постійно стикаються з забобонами та дискримінацією з боку державних та недержавних акторів.[33]Секс-працівники часто піддаються покаранням, соціальній ізоляції; їх публічно соромлять за дії, які, на думку оточуючих, порушують соціальні, сексуальні та гендерні норми чи стереотипи. Криміналізація секс-роботи та пеналізація секс-працівників у більшості країн веде до формування сталого зв'язку, що секс-працівник – це злочинець (або створює презумпцію незаконності), що згодом супроводжує кожен аспект життя секс-працівників. Дискримінації також піддаються секс- працівники, які мають судимість за зайняття секс-роботою у минулому чи нині. Ці фактори створюють і підтримують уявлення про секс-працівників як про аморальні та соціально безвідповідальні злочинні елементи, які самі винні в будь-якому заподіянні шкоди і
заслуговують на покарання та засудження у зв'язку з родом своєї діяльності.

Необхідно протистояти стереотипним уявленням про секс-працівників як про людей, не здатних до вільного волевиявлення та прийняття рішень. Ці уявлення як невірні, а й вкрай шкідливі, оскільки відповідають реальному становищу секс-працівників у світовому масштабі.[34]
У більшості випадків забобони та упередження проти секс-працівників, значну частину яких складають цисгендерні та трансгендерні жінки та/або спільноти, які вже піддаються ізоляції, відчуженню та пригніченню, призводять до множинних, перетинаються формами
дискримінації, провокують засудження. Стигматизація також може поширюватися на дітей секс-працівників і негативно вплинути на їхнє життя.[35]

Держави повинні робити такі дії для боротьби зі стигматизацією секс-працівників:

- Забезпечити активну та значну участь секс-працівників у процесах розробки програм та політик щодо викорінення стигматизації та дискримінації секс-працівників та членів їхніх сімей, особливо консультації з секс-працівниками, що піддаються численним формам дискримінації;
- Забезпечити рівний правовий захист та свободу від усіх видів дискримінації секс-працівників та членів їх сімей;
- Вживати всіх необхідних заходів для викорінення згубних стереотипів та стигматизації секс-працівників та членів їх сімей, у тому числі за допомогою просвітницьких програм, що формують поважне ставлення до прав та людської гідності секс-працівників з боку правоохоронців, а також правову підтримку секс-працівників, що борються за свої права;
- Забезпечити секс-працівникам вільний і рівний доступ до охорони здоров'я, житла, освіти, соціального захисту та інших соціальних благ і припиняти заходи, що передбачають покарання за секс-роботу.

КРИМІНАЛІЗАЦІЯ ТА ІНШІ ПОКАЗИ

Прямі та непрямі докази, зібрані Amnesty International, показують, що криміналізація та пеналізація секс-роботи надають передбачувано негативний вплив на низку прав людини,[36]в тому числі

[33] Див. доповіді Amnesty International, “Як ми не можемо скористатися: The human cost of criminalizing sex work in City of Buenos Aires, Argentina», (AMR 13/4042/2016); «Розрахункове суспільство на ринку: Criminalization of sex work in Norway», (EUR/36/4034/2016); «Гарно-ізоловані: Criminalizing sex work in Hong Kong», (ASA 17/4032/2016); «Outlawed and abused: Criminalization sex work in Papua New Guinea», (ASA 34/4030/2016).

[34] Проведені дослідження показують неспроможність тверджень про те, що більшість секс- працівників потрапляє в секс-індустрію в дитячому віці, що більшість їх зазнавали сексуального чи інших видів насильства в дитинстві, що вони працюють у сфері сексуальних послуг з примусу та/або що вони зловживають наркотиками. Див. I. Vanwesenbeeck, «Інша стаття з соціальної наукової роботи на prostitution», Annual Review of Sex Research, 12, 2001; також R. Weitzer, "Sociology of Sex Work", Annual Review of Sociology, 35, 2009, стор 213-234; T. Clatt, D. Cavner, V. Egan, «Rationalising predictors of child sexual exploitation and sex-trading», Child Abuse and Neglect, 2014.

[35] Докладніше див. у розділі «Таврування» в пояснювальних примітках, що додаються до цієї політики.

[36] Докладніше див. у розділах «Права людини та криміналізація секс-роботи», «Наслідки криміналізації покупки сексуальних послуг» та «Значення декриміналізації в розумінні Amnesty International» у пояснювальних

право на життя, свободу, незалежність та недоторканність особистості, а також право на рівність і свободу від дискримінації, право на свободу від катувань або жорстокого, нелюдського та принизливого поводження та покарання, право на особисте життя, право на найвищий досяжний рівень здоров'я, право на інформацію та освіту, право на свободу переконань та їх вираження, право на належне житло, право на справедливі та сприятливі умови праці, право на сімейне життя та на заснування сім'ї, та право на захист від утисків прав людини.[37]

В даний час є докази того, що криміналізація порушує права секс-працівників на охорону здоров'я та доступ до інформації, особливо на профілактику, діагностику та лікування інфекцій, що передаються статевим шляхом (ІПСШ) та ВІЛ. Доведено, що криміналізація секс-роботи безпосередньо перешкоджає глобальним зусиллям у боротьбі з поширенням ВІЛ.[38]Так, у низці країн поліція часто конфіскує презервативи та використовує їх як речовий доказ у справах про правопорушення, пов'язані з секс-роботою, що створює секс-працівникам перешкоди для використання засобів захисту і, таким чином, обмежує їхнє право на найвищий досяжний рівень здоров'я.[39]

Криміналізація сексуальних дій, що здійснюються дорослими за взаємною згодою, визнана порушує зобов'язання держав щодо забезпечення права на сексуальне та репродуктивне здоров'я, оскільки є правовою перешкодою діяльності з охорони сексуального та репродуктивного здоров'я.[40]Перед державами стоїть невідкладне зобов'язання «припиняти чи скасовувати закони, політику та практики, які криміналізують, перешкоджають чи ускладнюють доступ окремої особи чи групи осіб до закладів охорони здоров'я, послуг, товарів та інформації у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я».[41]Комітет ООН з економічних, соціальних та культурних прав підтвердив, що держави мають цілеспрямовано забезпечувати доступ секс-працівників до повного спектру послуг з охорони сексуального та репродуктивного здоров'я.[42]

У тих країнах, де вимоги законодавства змушують секс-працівників працювати поодинці, та/або забороняють їм орендувати приміщення, їх можливості забезпечити безпечні умови роботи радикально обмежуються. Законодавчі норми, що забороняють оплату секс-послуг, що надаються за взаємною згодою, а також організацію секс-роботи, також негативно впливають на можливість секс-працівників здійснювати свою діяльність та ведуть їх покарання. Подібні законодавчі обмеження змушують секс-працівників працювати в підпільних умовах, що негативно позначається на їх безпеці, тобто порушує їхні права, включаючи право на особисту недоторканність та права на житло та здоров'я.[43]Законодавчі норми, які забороняють організацію секс-роботи, найчастіше застосовуються проти самих секс-працівників, а деяких випадках – проти членів їхніх сімей.

Криміналізація секс-роботи формує ситуацію, в якій правоохоронці можуть безкарно піддавати секс-працівників жорстокому поводженню, образам і здирству. Там, де секс- працівники зазнають криміналізації, пеналізації та втрати джерела засобів до існування, при їх зверненні до поліції як потерпілих доступ до правосуддя та рівного правового захисту суттєво обмежується.[44]Це, у свою чергу, забезпечує безкарність тих, хто застосовує до секс-працівників насильство та порушує їхні права.

Застосування законів, що криміналізують секс-роботу, може призвести до примусового

примітки, що додаються до цієї політики.

37 Докладніше про порушені правові стандарти див. у розділі «Стандарти в галузі прав людини та позиції
38агентств ООН щодо секс-роботи» в пояснювальних примітках, що додаються до цієї політики. Див. загалом: Глобальна комісія з ВІЛ та законодавства, «Ризики, права та здоров'я», 2012; Керівні вказівки ЮНЕЙДС з ВІЛ та секс-бізнесу, додаток 3; ЮНЕЙДС, ЮНФПА, ПРООН, "Sex Work and Law in Asia and the Pacific", 2012; ПРООН, ЮНФПА, APNSW, SANGRAM, “The Right(s) Evidence: Sex, Violence and HIV in Asia” – багатодержавне кваліативне дослідження, 2015.

39 Див. доповіді Amnesty International, 'The human cost of 'crushing' the market: Criminalization of sex work in Norway', (EUR/36/4034/2016); «Гарно-ізоловані: Criminalizing sex work in Hong Kong», (ASA 17/4032/2016); «Outlawed and abused: Criminalization sex work in Papua New Guinea», (ASA 34/4030/2016). також Фонди «Відкрите Товариство», «Коли презервативи поза законом: Як поліцейські практики наражають на ризик секс-працівників та послуги профілактики ВІЛ у Кенії, Намібії, Росії, Південній Африці, США та Зімбабве», 2012; Human Rights Watch, "Sex Workers at Risk: Condoms є Evidence of Prostitution in Four US Cities", 2012; MH Wurth et al., «Condoms як едіденція prostitution в США та Criminalization of Sex Work», Journal of the International AIDS Society, 2013.

40 Див. КЕСКП, зауваження загального порядку № 22 (право на сексуальне та репродуктивне здоров'я) 12)), док. ООН E/C.12/GC/22, 2016, пункт 57.

41 Див КЕСКП, зауваження загального порядку № 22, док. ООН E/C.12/GC/22, 2016, пункт 49(a).

42 Див КЕСКП, зауваження загального порядку № 22, док. ООН E/C.12/GC/22, 2016, пункт 32.

43 наприклад, судове рішення Вищого суду Канади, винесене одноголосно: Канада (генеральний прокурор) проти Бедфорда, 2013 SCC 72, [2013] 3 SCR 1101.

44 КЛДЖ, загальна рекомендація № 33 (доступ жінок до правосуддя), док. ООН CEDAW/C/GC/33, 2015, пункти 9, 51(l).

виселення, безпідставних затримань, слідчих заходів, стеження, пред'явлення звинувачень та суворого покарання секс-працівників,[45] у тому числі тілесних покарань, закидання камінням та смертної кари. Також обмежується доступ до житла, освіти та соціального захисту.[46] Ці порушення можуть мати особливо тяжкі наслідки для секс-працівників, які живуть у злиднях, а також для їхніх сімей та дітей.

Криміналізація секс-роботи позбавляє секс-працівників захисту, який гарантується трудовим законодавством для всіх найманих працівників, а також передбаченого законодавством права на безпеку та охорону здоров'я трудящих. Їм недоступна можливість вести боротьбу за поліпшення умов праці, безпеку та охорону здоров'я шляхом формування професійної спілки або вступу до наявних. Це, у свою чергу, робить секс-працівників уразливішими для експлуатації з боку третіх осіб.[47] Криміналізація секс-роботи також обмежує право на приватне життя, включаючи свободу приймати самостійні рішення та розпоряджатися власним тілом.[48] Заходи щодо криміналізації та пеналізації призводять до невідповідно тяжких наслідків для жінок, оскільки саме жінки становлять більшість людей, які живуть у злиднях у всьому світі, за більш обмежених можливостей освіти, працевлаштування та доступу до економічних ресурсів, водночас виконуючи основну роботу з догляду за сім'єю та підтримкою місцевих спільнот.[49]

Секс-працівники схильні до ризику множинних форм криміналізації та пеналізації, що перетинаються. Ті, хто схильний до ризику дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та/або гендерної ідентичності, у ряді країн також можуть стикатися з криміналізацією на підставі законодавчих норм, що забороняють секс, включаючи секс між представниками однієї статі, а також норм, що регулюють способи вираження гендерної ідентичності, наприклад , що забороняють кросдресинг (перевдягання в одяг, що традиційно приписується іншому гендеру). Секс-працівники, які живуть із ВІЛ, можуть піддаватися криміналізації на підставі законів про передачу ВІЛ, за поставлення в загрозу зараження ВІЛ та за нерозкриття інформації про свій ВІЛ-статус на додаток до законодавчих норм, що стосуються секс-роботи. Жінки, які займаються секс-роботою,[50] Схожим чином криміналізація недокументованої (іноді званої «незаконної») міграції чи проживання може стати приводом для покарання чи посилення покарання мігрантів та біженців, які займаються секс-роботою, оскільки ця діяльність сприяє їх виявленню та переслідуванню з боку влади.

Обов'язки держав у відповідь на утиск прав людини у зв'язку з криміналізацією секс- роботи:

- Скасувати існуючі закони або утриматися від прийняття нових норм, що криміналізують прямо чи практично сексуальні послуги за винагороду між дорослими за взаємною згодою;
- Забезпечити, щоб будь-які кримінальні закони, які застосовуються до секс-роботи, були спрямовані на

---

45 Див. Раду з прав людини, Доповідь Спеціального доповідача з питання про право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я Ананда Гровера, док. ООН A/HRC/14/20, 2010; Глобальна комісія з ВІЛ та законодавства, «Ризики, права та здоров'я», 2012; ВООЗ, «Попередження та лікування ВІЛ»; Керівні вказівки ЮНЕЙДС; L. Lim, The Sex Sector; C. Overs, "Sex Workers, Empowerment and Poverty Alleviation in Ethiopia"; ВООЗ, «Попередження та лікування ВІЛ».

46 Див. доповіді Amnesty International, "Як ми не можемо скористатися: The human cost of criminalizing sex work in City of Buenos Aires, Argentina», (AMR 13/4042/2016); «Розрахункове суспільство на ринку: Criminalization of sex work in Norway», (EUR/36/4034/2016); Глобальна комісія з ВІЛ та законодавства, «Ризики, права та здоров'я», 2012.

47 Глобальна мережа проектів із секс-роботи (NSWP), Sex Work and the Law: and Struggle for Sex Work Law Reform, 2014.

48 Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, стаття 17(1)(2); Конвенція про права інвалідів, стаття 22(1); «KL v. Peru», док. ООН CCPR/C/85/D/1153/2003, пункти 6.4-6.5; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, загальна рекомендація № 24. Щонайменше один орган з прав людини застосував право на приватне життя безпосередньо до позашлюбних сексуальних стосунків. Комітет з прав людини ООН визначив у зв'язку зі справою Toonen v Australia, що закони, що криміналізують інтимні відносини між представниками однієї статі в приватній обстановці, суперечать положенням Міжнародного пакту про цивільні та політичні права. Хоча в даній заяві розглядалася кримінальна законодавча норма «содомії», комітет не мав жодного обмеження виду законодавчих норм. Див. Комітет з прав людини ООН, Toonen v Australia, док. ООН CCPR/C/50/D/488/1992, 1994.

49 Рада з прав людини ООН, Доповідь Спеціального доповідача з питання про бідність і права людину, док. ООН A/66/265 (2011), пункт 11 (про наслідки пеналізації злиднів на права людини).

50 Див. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, загальна рекомендація № 33 (Доступ жінок до правосуддя), док. ООН CEDAW/C/GC/33, 2015, пункт 49, («На жінок також покладається невідповідно сувора кримінальна відповідальність внаслідок їх життєвих обставин або статусу; це стосується, зокрема, жінок, які займаються проституцією, жінок-мігрантів, жінок, звинувачених у подружній зраді, лесбіянок, жінок-бісексуалів, транссексуалів, а також інтерсексуалів, жінок, які зробили аборти, або жінок, що належать до інших груп, що зазнають дискримінації»).

усунення шкоди для секс-працівників, у тому числі шляхом накладання чітко визначених заборон на акти примусу чи експлуатації, таких як примус людини продавати секс- послуги (у тому числі шляхом зловживання владою);[51]

- Утриматись від дискримінаційного застосування до секс-працівників законодавчих норм, у т.ч. про бродяжництво, святкування і міграційні обмеження;
- Забезпечити секс-працівникам рівний правовий захист та доступ до правосуддя, а також не допускати виключення секс-працівників, у тому числі на практиці, з категорій громадян, які мають право на захист у рамках антидискримінаційного законодавства, законодавства, що регулює охорону здоров'я, праці та безпеки та інших законодавчих норм.

ФІЗИЧНИЙ І СЕКСУАЛЬНИЙ НАСИЛЬ

У багатьох державах секс-працівники зазнають високого рівня насильства з боку державних та недержавних акторів. Таке насильство найчастіше є проявом стигматизації та дискримінації секс-працівників та посилюється криміналізацією секс-роботи. Навернення проти секс- працівників насильство часто здійснюється за ознакою гендера і може забарвлюватися іншими формами дискримінації.

Наявність законодавчих і практик, які передбачають покарання за секс-работу, обмежує можливості секс-працівників звертатися до державних органів, щоб отримати захист від насильства, а також змушує секс-працівників працювати в підпільних умовах, наражаючи себе на ризик. У більшості держав правоохоронні органи приділяють недостатньо уваги захисту секс- працівників від насильства, натомість спираючись на виконання кримінального законодавства щодо боротьби з секс-роботою. Це створює протистояння між секс-працівниками та правоохоронними органами, що, у свою чергу, згубно позначається на безпеці секс-працівників і водночас дозволяє правопорушникам, включаючи правопорушників з числа правоохоронців, безкарно піддавати секс- працівників насильству та жорстокому поводженню.

Оскільки багато складових секс-роботи у багатьох державах розглядаються як кримінальні дії, секс-працівники що неспроможні розраховувати підтримку чи захист із боку поліції. Для багатьох секс-працівників подати заяву про поліцію про злочини, скоєні проти них під час їх роботи, означає ризик кримінального переслідування та/або покарання за секс-роботу, конфіскації заробітку, ризик втрати джерела коштів для існування через супутні санкції та (або) стеження з боку поліції з метою виявлення клієнтів.[52]В результаті секс-працівники найчастіше позбавлені можливості волати до правосуддя за скоєні проти них злочини, і злочинці залишаються безкарними.[53]Крім того, стигматизація та криміналізація секс-працівників у багатьох державах створює співробітникам правоохоронних органів простір для безкарних домагань, здирництва, фізичного та сексуального насильства щодо секс-працівників.[54]Без загроз, пов'язаних з криміналізацією/пеналізацією, секс- працівники могли б набагато успішніше співпрацювати з правоохоронними органами у виявленні винних в актах насильства та жорстокості, включаючи торгівлю людьми.[55]

---

51 наприклад, Закон про реформу проституції Нової Зеландії 2003, частини 16 і 17 про «спонукання або примушення осіб до надання комерційних сексуальних послуг або заробітку від проституції» та «відмова від надання комерційних сексуальних послуг», доступна за адресою: www.legislation.govt.nz/act/public/2003/0028/latest/DLM197815.html

52 наприклад, доповіді Amnesty International, “What I'm doing is not a crime: The human cost of criminalizing sex work in City of Buenos Aires, Argentina», (AMR 13/4042/2016); «Розрахункове суспільство на ринку: Criminalization of sex work in Norway», (EUR/36/4034/2016); «Гарно-ізоловані: Criminalizing sex work in Hong Kong», (ASA 17/4032/2016); «Outlawed and abused: Criminalization sex work in Papua New Guinea», (ASA 34/4030/2016).

53 CM Lowndes et al.
Federation», Sexually Transmitted Diseases, 2003; “Rights, Risks & Health”, c. Union, Women's Network for Unity, “Violence and exposure to HIV among sex workers in Phnom Penh, Cambodia”, 2006; I. Pauw і L. Brener, «Ви можете бути щасливі—Ви можете бути щасливими»: Barriers to safer sex practices among women street sex workers in Cape Town, Culture, Health and Sexuality, 2003, с. 81.

54 Див. доповіді Amnesty International, “Як ми не можемо скористатися: The human cost of criminalizing sex work in City of Buenos Aires, Argentina», (AMR 13/4042/2016); «Розрахункове суспільство на ринку: Criminalization of sex work in Norway», (EUR/36/4034/2016); «Гарно-ізоловані: Criminalizing sex work in Hong Kong», (ASA 17/4032/2016); «Outlawed and abused: Criminalization sex work in Papua New Guinea», (ASA 34/4030/2016); “Assaulted and accused: Sexual and gender based violence in Tunisia”, (MDE 30/2814/2015); «Вельми до hell fire: Torture і інші ill-treatment в Nigeria», (AFR 44/011/2014); "Rights, Risks &Health" стор. 37; Human Rights Watch, "Off the Streets: Arbitrary Detention and other Abuses Against Sex Workers in Cambodia", 2010; ВООЗ, "Violence проти Women and HIV/AIDS: Critical Intersections", "Violence проти Sex Workers and HIV Prevention", серія інформаційних бюлетенів, № 3, 2005.

55 наприклад, Комітет Дурбар Махіла Саманвайа (м. Колката), «Innovative approaches to combat trafficking of women in sex trade», доступно за адресою:www.sexworkeurope.org/sites/default/files/resource-

Закони, які передбачають криміналізацію купівлі сексуальних послуг або участь у забезпеченні організаційної підтримки секс-роботи, у т.ч. закони про утримання борделів та приставання до потенційних клієнтів часто змушують секс-працівників працювати в небезпечних умовах.[56]Заборона купівлі сексуальних послуг криміналізує угоду між секс-працівником і клієнтом. Незважаючи на те, що такі закони спочатку замислювалися, щоб перевести увагу поліції і, тим самим, тавро сорому, із секс-працівника на клієнта, насправді секс-працівники змушені йти на ризик, щоб захистити клієнтів від уваги правоохоронних органів, наприклад, погоджуючись на зустріч із клієнтом у місці, вибраному ним самим.[57]Законодавчі норми, що забороняють організацію секс-роботи, часто унеможливлюють співпрацю між секс-працівниками, в т.ч. з метою оренди безпечного приміщення для роботи, найму охоронців або інших співробітників підтримки, оскільки це спричиняє загрозу кримінального переслідування та інших покарань за спроби забезпечити безпеку власної праці. Криміналізація діяльності із забезпечення безпеки секс-працівників порушує їхнє право на особисту безпеку.

Обов'язки держав із захисту секс-працівників від насильства:

- Забезпечити повний та рівний правовий захист та засоби судового захисту секс-працівників, у тому числі у випадках згвалтування та сексуального насильства, зловживання владою, нападу, здирства та інших злочинів;
- Вжити всіх необхідних заходів для забезпечення ефективного розслідування, кримінального переслідування та покарання за скоєння насильства щодо секс-працівників без дискримінації, включаючи необхідні правові та процесуальні реформи, наприклад, рекомендовані стандарти дотримання прав людини у роботі органів охорони правопорядку;[58]
- Забезпечити навчання та моніторинг для працівників правоохоронних органів, охорони здоров'я та соціальних служб з метою захисту прав людини секс-працівників.

ЗАХИСТ ВІД ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Експлуатація у сфері комерційного сексу може набувати різноманітних форм і охоплювати широкий спектр дій, від порушень трудового права (наприклад, щодо охорони здоров'я та праці) до тяжких форм експлуатації, що включають примусову працю та підневільну працю на кабальних умовах. Держави ухвалили низку зобов'язань щодо захисту громадян, включаючи секс-працівників, від експлуатації та жорстокого поводження. Amnesty International вважає, що в місцях, де робота в сфері сексуальних послуг не вважається кримінальним діянням, можливості секс-працівників отримати захист від експлуатації в рамках чинного трудового законодавства набагато ширші. Секс-працівники також мають великі можливості вимагати дотримання своїх прав і отримати правовий захист проти експлуатації,

Amnesty International вважає, що держави зобов'язані забезпечити повний та всебічний захист секс-працівників від експлуатації, включаючи правовий захист та відповідні механізми сповіщення та розслідування. Це включає, але не обмежується таким:

- **Регламентація праці та роботи з найму:**Держави можуть регламентувати секс-роботу або шляхом загального трудового законодавства, або шляхом прийняття додаткових нормативних актів, що діють у сфері сексуальних послуг. Amnesty International не займає певної позиції щодо того, чи повинні держави формально визнати секс-роботу видом діяльності, що потребує окремих правового регулювання, а також не займає певної позиції щодо форми такого регулювання.
- **Інше кримінальне законодавство:**Держави мають забезпечити секс-працівникам достатній доступ до правового захисту від форм експлуатації, які не пов'язані з торгівлею людьми. Подібний захист може забезпечуватися через інші правові норми, наприклад, про фізичне та сексуальне насильство, зловживання владою, примусову працю та інші чітко

pdfs/dmsc_innovative_approaches_trafficking.pdf ; «10 reasons to decriminalize sex work: A reference brief»,Open Society Foundations, стор. 6, доступне за адресою:www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/decriminalize-sex- work-20120713.pdf ; Керівні вказівки ЮНЕЙДС з ВІЛ та секс-бізнесу, 2012.

56 Канада (генеральний прокурор) проти Бедфорда, 2013 SCC 72, [2013] 3 SCR 1101.

57 IU Bjorndah, «Dangerous Liaisons: За повідомленням про вірогідність жінок у prostitution в Oslo є досліджений», Oslo, 2012 року.

58 Див. Раду з прав людини, Доповідь Спеціального доповідача з питання про право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я Ананда Гровера, док. ООН A/HRC/14/20, 2010; КЕСКП, зауваження загального порядку № 22 (право на сексуальне та репродуктивне здоров'я (стаття 12)), док. ООН E/C.12/GC/22, 2016, пункт 32. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (КЛДЖ) висловив одній державі занепокоєння щодо «широко поширеного насильства та дискримінації щодо жінок, які займаються проституцією, зокрема з боку співробітників поліції», КЛДЖ, Заключні зауваження щодо четвертої доповіді Киргизстану, док. ООН CEDAW/C/KGZ/CO/4, 2015, параграф 21(c).

певних формах експлуатації. Ці закони повинні застосовуватися таким чином, щоб вся секс-робота не прирівнювалася до насильства та/або експлуатації, а також без створення де-факто заборони секс-роботи.

- **Закони проти торгівлі людьми:** Вживаючи законодавчих та інших заходів з метою кримінального переслідування за торгівлю людьми, держави повинні виконувати свої зобов'язання щодо запобігання, придушення та покарання за торгівлю людьми відповідно до міжнародного права.[59] Ці закони мають відповідати нормам, встановленим у сфері прав людини.

Під час виконання цих законів жертвам насильства має бути забезпечений доступ до правового та соціального захисту та засобів судового захисту, а у разі мігрантів також доступ до імміграційного захисту (особливо у разі співробітництва жертв злочину зі слідством та звинуваченням). Крім того, жертви, які беруть участь у незаконних діях з примусу, самі не повинні зазнавати кримінального переслідування.

РЕГУЛЮВАННЯ СЕКС-РОБОТИ

Декриміналізація секс-роботи не означає повну відсутність будь-якого регулювання секс-роботи. Це означає, що законодавство слід переорієнтувати з норм, що криміналізують усі елементи діяльності секс-працівників, на законодавчі норми та політики, які б забезпечували секс-працівникам захист від експлуатації та жорстокого поводження.

Держави зобов'язані забезпечити всім громадянам, включаючи секс-працівників, у тому числі самозайнятих та зайнятих на неформальному ринку праці,[60] доступ до справедливих та сприятливих умов праці (включаючи питання безпеки)[61] та захист від експлуатації. На всіх рівнях – міжнародному,[62] регіональному[63] та національному[64] – вже досягнуто певного прогресу щодо захисту секс-працівників відповідними гарантіями в галузі праці та умов найму, навіть якщо секс-робота прямо не визнається державою як роду зайнятість і не декриміналізована.

Amnesty International не займає певної позиції щодо конкретної форми регламентації секс-роботи і в питанні про те, чи повинна вона регулюватися в рамках звичайного трудового та підприємницького законодавства.[65] Такі рішення повинні прийматися у співпраці із секс- працівниками та відповідати стандартам у галузі прав людини.[66]

Держави можуть встановлювати обмеження щодо продажу сексуальних послуг за умови, що ці обмеження відповідають міжнародному законодавству про права людини. Зокрема, вони повинні мати правомірну мету, відповідати їй, спиратися на правову основу, а також бути

---

59 Протокол ООН про торгівлю людьми, стаття 5

60 Загальна декларація прав людини, стаття 23; КЕСКП, Зауваження загального порядку № 23 (2016) про право на справедливі та сприятливі умови праці (стаття 7 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права), док. ООН E/C.12/GC/23, 2016, п. 5 (Право на справедливі та сприятливі умови праці є правом кожної людини, включаючи трудящих неформального сектора та самозайнятих трудящих), та додатково пункт 47(d) (Тоді як спільна мета має полягати у належному регулюванні праці, закони та стратегії повинні явно поширюватися на трудящих неформального сектору економіки, і державам-учасницям слід вживати заходів щодо збирання відповідних дезагрегованих даних, щоб охопити цю категорію трудящих поступовим здійсненням права на справедливі та сприятливі умови праці.

61 Див. КЕСКП, Зауваження загального порядку № 23 (2016) про право на справедливі та сприятливі умови праці (стаття 7 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права), док. ООН E/C.12/GC/23, 2016, пункти 25-30.

62 Наприклад, незважаючи на початкові заперечення з боку деяких країн-учасниць, Міжнародна організація праці (МОП) у 2010 р. затвердила, що її рекомендація «ВІЛ/СНІД та мир праці» (200/2010) дійсна для всіх трудящих як у формальному, так і в неформальному секторах економіки, включаючи секс-працівників. Див. доповідь Комітету з ВІЛ/СНІДу (МОП), «ВІЛ/СНІД та сфера праці», Provisional Record 13 (Rev.) 99-а сесія, 2010, пункти 192-210.

63 У 2001 році Європейський суд ухвалив, що група польських та чеських жінок має право працювати у сфері сексуальних послуг у Нідерландах відповідно до договорів між Європейським Союзом та державами- кандидатами. Судді заявили, що «повії» можуть працювати в будь-якій країні Європейського союзу, де дозволяється секс-робота, за умови, що вони дійсно є самостійно зайнятими, мають кошти на започаткування своєї підприємницької діяльності та мають розумні шанси на успіх (Jany and Others C- 268/99).

64 Кайлі проти Комісії з примирення, вирішення спорів та арбітражу [2008] ZALC 86; [2008] 9 BLLR 870 (LC); (2008) 29 ILJ 1918 (LC) (31 липня 2008), в якому Південноафриканський Апеляційний суд у справах праці ухвалив, що секс-працівник має право на захист від несправедливого звільнення, незважаючи на те, що робота у сфері сексуальних послуг залишається криміналізованою. Див. також рішення суду меншості у справі "Sachs and O Regan JJ in Jordan and others", 2002 (6) SA 642 (CC), пункт 74.

65 Докладніше про те, чому Amnesty International займає цю позицію, див. у розділі «Чому не легалізація?» у пояснювальних примітках, що додаються до цієї політики.

66 Див. J. Pitcher, “Впливи на різні Regulatory Models on Labor Conditions, Safety and Welfare of Indoor-based Sex Workers», Criminology and Criminal Justice, 2014.

необхідними та пропорційними заданої мети і не створювати підстав для дискримінації.[67] Наприклад, держави можуть обмежити використання відверто сексуальних зображень у рекламі, орієнтованої на широку аудиторію, а також час та місце для розміщення такої реклами. Якщо ж на роботу у сфері сексуальних послуг накладаються обмеження, які унеможливлюють, ризиковану або карану співпрацю секс-працівників з метою забезпечення безпеки (наприклад, спільну роботу), ці обмеження не можуть вважатися правомірними.

Регламентація секс-роботи повинна забезпечити дотримання права секс-працівників на свободу волевиявлення та вільне прийняття рішень, а також гарантувати кожному безпеку виконання секс-роботи, свободу від експлуатації та можливість продовжувати або припинити заняття секс-роботою на власний вибір.

Обов'язки держав щодо регулювання секс-роботи:

- Дотримуватися та захищати право секс-працівників на доступ до справедливих та сприятливих умов праці;
- Забезпечувати відповідність регулюючих документів міжнародному законодавству з прав людини, а також щоб безпека та дотримання прав людини секс-працівників були головною метою будь-яких таких правил;
- Забезпечувати реальну та значну участь секс-працівників та консультації з секс-працівниками, включаючи тих, хто піддається численним формам дискримінації, у процесі розробки регулюючих документів; і
- Визнавати за секс-працівниками право засновувати та/або вступати у професійні спілки.

ЗГОДА

Ключовою складовою визначення «секс-роботи», згідно з позицією Amnesty International, є згода як фактор, що відрізняє секс-роботу від торгівлі людьми, сексуальної експлуатації, сексуального насильства та гендерного насильства. Незважаючи на те, що в міжнародному праві не існує чіткого визначення згоди, для цілей цієї політики Amnesty International використовує цей термін у значенні добровільної та продовженої домовленості брати участь у конкретних сексуальних діях. Згода на секс не означає згоду на насильство. Секс-працівники, як і інші люди, можуть у будь-який час змінити умови або відкликати свою згоду на секс або продаж секс-послуг, і це рішення має дотримуватися всіма сторонами, що беруть участь (у тому числі клієнтами, потенційними клієнтами, третіми особами, поліцією, суддями та іншими співробітниками правоохоронних органів). Якщо згода не є добровільною, включаючи випадки, коли бажання особи змінити умови домовленості або відкликати свою згоду не виконується, це вважається згвалтуванням, тобто порушенням прав людини, та підлягає кримінальному переслідуванню. Аналіз згоди можливий лише у контексті та у світлі конкретних фактів, і має ґрунтуватися на розгляді життєвих поглядів, досвіду та способу тлумачення досвіду особи, яка продає секс-послуги. Правоохоронні органи, інші державні служби та клієнти часто вважають, ґрунтуючись на стереотипах, що секс-працівники завжди погоджуються на секс (оскільки вони часто займаються сексом за своєю діяльністю) або, навпаки, що секс-працівники ніколи не можуть погоджуватися на секс (оскільки жодна раціонально мисляча людина не погодилася б продавати сексуальні послуги). Такі припущення призводять до порушення прав секс-працівників, зокрема їх права на безпеку, доступ до правосуддя та рівний правовий захист. Криміналізація секс- роботи часто зміцнює такі невірні уявлення.

Рішення продавати сексуальні послуги може бути зумовлене злиднями та/або маргіналізацією. Такі умови необов'язково послаблюють чинність згоди особи або скасовують її. Стисненість у засобах не позбавляє людини здатності приймати рішення, що стосуються свого життя, за винятком особливих обставин, які можуть бути прирівняні до примусу, якщо ситуація характеризується погрозами, насильством або зловживанням владою.

У той же час існує підвищений ризик експлуатації осіб, які приймають рішення в ситуаціях злиднів, вимушеної міграції та/або збройного конфлікту. Держави зобов'язані захищати всіх людей від експлуатації та умов, що призводять до ризику експлуатації. Однак при цьому

[67] Див. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, статті 18, 19, 21 та 22; Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, стаття 4; Європейська соціальна хартія, стаття 31.1; Сан-Сальвадорський протокол, стаття 5. Вміст цих вимог широко розроблено інших джерелах. Наприклад, див. Принципи Сиракуз щодо положення про обмеження та зупинення дії положень Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, док. ООН E/CN.4/1985/4, додаток, 1985; Лімбурзькі засади здійснення Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права, док. ООН E/CN.4/1987/17, додаток, 1987. Див.Рада з прав людини ООН, Доповідь Спеціального доповідача з питання крайньої бідності та прав людини, док. ООН A/66/265 (2011), пункт 11 (про наслідки пеналізації злиднів на права людини).

слід також визнавати та поважати самостійність, право вільного волевиявлення та вільного прийняття рішень дорослими людьми, які надають сексуальні послуги за власним бажанням. Держави повинні запобігати виникненню умов, сприятливих для експлуатації, та забезпечувати секс-працівників можливістю вибору та контролю за умовами їхнього життя.[68]

ПРИПИНЕННЯ ЗАНЯТТЯ СЕКС-РОБОТОЮ

Різні форми перехресної дискримінації можуть обмежувати можливості працевлаштування особам, які бажають продавати сексуальні послуги, а й знизити їхню здатність залишити сферу сексуальних послуг. Припинити секс-роботу може бути особливо важко для жінок з низки причин: більш обмежений доступ до освіти обмежує можливості працевлаштування; обов'язки для догляду за дітьми та іншими членами сім'ї ускладнюють вибір альтернативного роду занять; вони можуть бути позбавлені права на землю та майно, у тому числі через сімейне становище, розлучення та спадкове законодавство; місцева культура та звичаї можуть підтримувати дискримінацію жінок. Значні перешкоди на шляху відходу зі сфери сексуальних послуг також постають перед іншими особами, які зазнають дискримінації та нерівності за ознакою сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, расової, кастової, етнічної приналежності, приналежності до корінних народів, міграційного чи іншого статусу. Особи, раніше засуджені у зв'язку з секс-роботою, можуть зазнавати серйозних труднощів у пошуках іншої роботи і, таким чином, бути змушеними продовжувати займатися секс- роботою.

Держави зобов'язані боротися з дискримінацією та нерівністю, забезпечувати достатній соціальний захист, щоб ніхто не був змушений продавати секс-послуги з метою виживання в умовах злиднів або дискримінації, і щоб будь-хто міг залишити секс-роботу тоді і якщо він/вона це вибрав/ла.

Щоб забезпечити особам можливість припинити зайняття секс-роботою, держави зобов'язані:

- Надати достатній та своєчасний доступ до підтримки, наприклад, у вигляді державної допомоги, освіти та професійного навчання та (або) добровільного альтернативного працевлаштування;[69]
  - Розробити та впровадити за реальної та значної участі секс-працівників (зокрема піддаються численним формам дискримінації) програми підтримки, що відповідають умовам життя та досвіду секс-працівників та дотримуються права особистого вибору;
  - Гарантувати, що секс-працівників не змушуватимуть до участі у програмах «реабілітації»;
  - Надавати адресну підтримку та турботу жертвам порушення прав людини та експлуатації у сфері сексуальних послуг;
- Вжити заходів щодо усунення перешкод для альтернативного або додаткового працевлаштування, з якими стикаються секс-працівники (наприклад, перевірка наявності судимості та попереднього досвіду роботи), а також щодо усунення правових бар'єрів для припинення роботи у сфері сексуальних послуг та захищати колишніх секс-працівників від дискримінації за ознакою їхньої минулої діяльності;[70]
- Боротися з гендерною нерівністю та дискримінацією щодо цисгендерних жінок і трансгендерних людей у галузі праці, у тому числі шляхом реформування дискримінаційних законів, політики та практик, що обмежують їх економічні можливості, а також викорінювати гендерні стереотипи, уявлення про гендерні ролі та забобони, що перешкоджають участі в економічному житті.[71]Крім того, держави повинні вжити ефективних заходів, у тому числі тимчасових спеціальних заходів, для ліквідації

---

[68] Докладніше див. у розділі «Примус, згода та автономія» в пояснювальних примітках, що додаються до цієї політики.

[69] КЛДЖ, Заключні зауваження щодо об'єднаних восьмої та дев'ятої періодичних доповідей Швеції, док. ООН CEDAW/C/SWE/CO/8-9, 2016, пункт 29 (рекомендує державі-учасниці розширити обсяг допомоги, яка надається жінкам і дівчаткам, які бажають покінчити з проституцією, у тому числі надавати їм альтернативні можливості отримання доходу).

[70] Наприклад, якщо секс-працівники, які працюють у ліцензованих публічних будинках у Тунісі, бажають залишити цю роботу, вони мають надати докази своєї здатності заробляти на життя «чесним» шляхом, а також отримати дозвіл від поліції, що перешкоджає виходу з секс-роботи. Див. доповідь Amnesty International, “Assaulted and accused: Sexual and gender based violence in Tunisia”, (MDE 30/2814/2015), с. 44.

[71] КЛДЖ, загальна рекомендація №28, док. ООН CEDAW/C/GC/28, параграф 22; КЛДЖ, Заключні зауваження щодо сьомої періодичної доповіді Греції, док. ООН CEDAW/C/GRC/CO/7 (26 березня 2013), пункт 29(b); КЛДЖ, Заключні зауваження щодо об'єднаних третьої та четвертої періодичних доповідей Туркменістану, док. ООН CEDAW/C/TKM/CO/3-4 (9 листопада 2012), пункт 33(c).

поділу професій за статевою ознакою на основі ґендерних стереотипів;[72]

- Боротися зі стигматизацією та дискримінацією щодо гендерно-неконформних людей, які ведуть до обмеження для таких людей доступу до освіти та працевлаштування та заохочують насильство по відношенню до них з боку державних та недержавних акторів, а також руйнувати гендерні стереотипи, що ведуть до переслідування гендерних людей, які не відповідають гендерним уявленням більшості.

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ

Торгівля людьми є серйозним порушенням прав людини, і згідно з міжнародним законодавством з прав людини та міжнародним кримінальним правом, держави зобов'язані кваліфікувати торгівлю людьми як кримінальний злочин. Amnesty International підтримує криміналізацію торгівлі людьми та закликає держави гарантувати ефективний правовий захист проти неї. Держави зобов'язані розслідувати ці злочини та віддавати під суд торговців людьми, а також гарантувати для жертв доступ до правосуддя та відшкодування збитків, у тому числі всі необхідні заходи підтримки. Жертви торгівлі людьми не повинні зазнавати криміналізації.

Протокол ООН про торгівлю людьми визначає три складові торгівлі людьми:

1. «**Дія**», Т. е. вербування, перевезення, передача, приховування або отримання людей;
2. «**Засоби**», шляхом яких здійснюється вищезгадана дія (загроза силою або її застосування, інші форми примусу, викрадення, шахрайство, обман, зловживання владою або безпорадним становищем іншої особи або підкуп, у вигляді платежів чи вигод, для отримання згоди особи, яка контролює іншу особу;
3. «**Ціль**» (Дій та застосування засобів), особливо, експлуатація.

Торгівля людьми вважається такою відповідно до Протоколу ООН за всіх трьох складових. Єдиним винятком є випадки, де жертвою є дитина; у разі діяння, кваліфіковане як торгівля людьми, вважається досконалим навіть відсутність умов, перелічених у розділі «Кошти».

Секс-робота (яка визначається як надання сексуальних послуг між дорослими за взаємною згодою) — поняття, відмінне від торгівлі людьми. Поєднання понять торгівлі людьми та секс-роботи може призвести до широкомасштабних і далекосяжних ініціатив з ліквідації всіх видів секс-послуг з метою боротьби з торгівлею людьми. Такі підходи насправді призводять до порушення прав секс- працівників[73] і можуть зробити не лише жертв торгівлі людьми, а й секс-працівників загалом більш уразливими до насильства та інших збитків.[74] Крім того, немає достатніх емпіричних доказів успішності такого підходу до боротьби з торгівлею людьми (з точки зору профілактики, виявлення та підтримки жертв, а також сприяння кримінальному переслідуванню злочинців).[75]

---

72 КЛДЖ, Заключні зауваження щодо доповідей Багамських Островів, док. ООН CEDAW/C/BHS/CO/1-4 (2012), пункт 34(b).

73 Відповідно до Рекомендованих принципів та керівних положень з питання про права людини та торгівлі людьми, виданим Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини, державам слід розглянути наступне: «Прийняття заходів щодо забезпечення того, щоб кроки, вжиті з метою запобігання торгівлі людьми та боротьби з нею, не мали негативного впливу на права та гідність людей, у тому числа тих, хто став предметом торгівлі». Рекомендовані принципи та керівні положення щодо прав людини та торгівлі людьми, Управління Верховного комісара ООН з прав людини, 2002, с. 3.

74 Докладніше див. у розділах «Міжнародні стандарти щодо торгівлі людьми», «Торгівля людьми та її поєднання з роботою у сфері сексуальних послуг», Методологічні складності у дослідженні торгівлі людьми» та «Наслідки закликів до декриміналізації секс-роботи та ініціативи, спрямовані проти торгівлі людьми» у пояснювальних примітках, що додаються до цієї політики.

75 Керівні вказівки ЮНЕЙДС з ВІЛ та секс-роботи, додаток 3; ЮНЕЙДС, ЮНФПА, ПРООН, "Sex Work and Law in Asia and the Pacific", 2012; Доповідь Спеціального доповідача щодо права кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я, док. ООН A/HRC/14/20, 2010, пункти 32, 33; див. також в цілому Global Alliance Against Traffic in Women, «Мовлення Beyond 'Supply and Demand' Catchphrases: Assessing the Uses and Limitations demand-based Approaches in Anti-trafficking»(2011) і Global Alliance Against Traffic in Women, «Collateral Damage: The Impact of Anti-Trafficking Measures on Human Rights Around the World» (2007).